

Hallintovaliokunnan mietintö n:o 7 hallituksen esityksestä laiksi yksityisten valtionapulaitosten toimiehtosopimuslain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

Eduskunta on 12 päivänä helmikuuta 1993 lähettänyt hallintovaliokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 377/1992 vp.

Sivistysvaliokunta on eduskunnan päätöksen mukaisesti antanut valiokunnalle lausuntonsa. Lausunto (SiVL n:o 2) on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina neuvotteleva virkamies Risto Savola valtiovarainministeriöstä, vs. vanhempi hallitussihteeri Marjatta Lindqvist opetusministeriöstä, hallitusneuvos Matti Setälä maa- ja metsätalousministeriöstä, I varapuheenjohtaja Tapani Vuorela yksityisten valtionapulaitosten sopimusvaltuuskunnasta, palkkasihteeri Arja Vehmas Akavasta, pääsihteeri Vesa Kauppinen Toimiehtoliitosta, lakimies Heikki Sipiläinen Valtion yhteisjärjestöstä, I sihteeri Eila Jokinen Valtion ammattiliitosta ja rehtori Timo Veijola Espoon musiikkiopistosta.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan yksityisten valtionapulaitosten toimiehtosopimuslakia muutettavaksi niin, että lakia sovellettaisiin vain niihin yksityisiin yhteisöihin tai laitoksiin, jotka lain nojalla ovat oikeutettuja saamaan palkkausmenoihinsa valtionapua. Valtionosuusuudistuksen mukaista laskennallista valtionosuutta saavat sekä harkinnanvaraista valtionapua saavat yhteisöt tai laitokset eivät näin ollen enää kuuluisi lain soveltamisalaan. Näiden yhteisöjen tai laitosten palveluksessa olevan henkilöstön palvelussuhteen ehtojen järjestäminen toteutettaisiin yleisten työmarkkinoiden käytännön mukaisesti työsopimuslain ja työehtosopimuslain pohjalta.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1993.

Viitaten sivistysvaliokunnan lausunnossa esitettyyn hallintovaliokunta katsoo, että valtion-

osuusuudistuksen toteuduttua ei ole enää perustetta eikä tarvetta rajoittaa toimiehtosopimuslailla laskennallisen perusteen mukaan valtionosuutta saavien ja harkinnanvaraista valtionapua saavien yksityisten yhteisöjen tai laitosten oikeutta sopia henkilöstönsä palvelussuhteen ehtojen järjestämisestä yleisen työlainsäädännön mukaisesti.

Samalla valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että vuoden 1993 alussa voimaan tulleissa sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetussa laissa (733/92) ja laissa peruskoululain muuttamisesta (707/92) ei kunnille palveluja tuottavia sosiaali- ja terveydenhuollon yksityisiä yhteisöjä tai laitoksia eikä peruskoulua korvaavia kouluja enää katsota toimiehtosopimuslain tarkoittamiksi valtionapulaitoksiksi. Nämä yhteisöt ja laitokset siirtyvätkin toimiehtosopimusjärjestelmästä työehtosopimuslain piiriin 1.7.1993.

Valiokunta pitää tärkeänä, että valtiovarainministeriö antaa lupauksensa mukaisesti ylimenokautena riittävää asiantuntija-apua toimiehtosopimuslain soveltamisalan ulkopuolelle siirtyville yhteisöille ja laitoksille kuluvaan sopimuskautta koskevien toimiehtosopimusten noudattamiseen ja palvelussuhteen ehtojen yleiseen järjestämiseen liittyvissä kysymyksissä.

Hallituksen esityksessä mainituista syistä ja saadun selvityksen perusteella valiokunta pitää lakiehdotusta tarpeellisena ja puoltaa sen hyväksymistä sellaisenaan. Samalla valiokunta yhtyy hallituksen esityksen perusteluihin koskien myös ehdotetun lain voimaantuloaikaa.

Valiokunta ehdottaa kunnioittaen,

että lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana.

Helsingissä 25 päivänä maaliskuuta 1993

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Väistö, varapuheenjohtaja Varpasuo, jäsenet R. Aho,

Enestam, Järvilahti, Korva, Laakkonen, Liikkanen, Märkkula, Pulliainen, Saario, Ukkola, Urpilainen, Vehkaoja ja Vähänäkki.

Vastalause

Hallituksen esityksellä pyritään muuttamaan toimiehtosopimuslakia siten, että 330 laskennallista valtionosuutta ja harkinnanvaraista valtionapua saavaa yhteisöä ja laitosta sekä niiden palveluksessa olevat lähes 10 000 työntekijää jäävät toimiehtosopimusjärjestelmän ulkopuolelle. Työntekijöiden asema muuttuu siten, että työsuhteen ehdot määräytyvät jatkossa vain työsopimuksen perusteella ellei korvaavaa kollektiivista järjestelmää saada aikaan. Työnantajien osalta tilanne johtaa epävarmuuteen ja työmäärän lisääntymiseen, kun toimiehtosopimusjärjestelmään liittyneet asiantuntijapalvelut jäävät saamatta.

Hallituksen esityksen ja valiokunnan mietinnön mukaan järjestelmän muutos tulee voimaan 1.7.1993. On pelättävä, että laitokset ja niiden työntekijät eivät tässä aikataulussa ehdi järjestää sopimustoimintaansa uudelleen. Parempi vaihtoehto voimaantuloajaksi olisi ollut 1.11.1993, jolloin sopimukseton tila alkaa. Tällöin toimiehtolaitosten palvelukseen tulevien uusien työntekijöiden palvelussuhteen ehtoista ei ole selvyttä. Työmarkkinaosapuolten kesken on jo havaittavissa tulkintaerimielisyyksiä toimiehtosopimuslain 9 §:n tulkinnasta, eli työsuhteen ehtojen jatkuvuudesta.

Järjestelmä voi muuttua hyvin kirjavaksi ja vaikeaselkoiseksi. Työntekijöiden kohdalla eriarvoisuus saattaa lisääntyä. Epävarmuuden lisääntyminen on selvää, eikä sitä pitäisi nykyisessä taloustilanteessa päästää tapahtumaan.

Saamme selvityksen mukaan asian valmistelu ei ole tapahtunut riittävässä yhteistyössä palkansaajajärjestöjen kanssa. Valtiovarainmi-

nisteriön ilmoituksen mukaan asiaa on käsitelty valtionapulaitoksille järjestetyissä tilaisuuksissa. Mielestämme tämä ei ole riittävä eikä asianmukainen tapa henkilöstöjärjestöjen kuulemiseen. Lakiehdotuksen asianmukaisen valmistelun varmistamiseksi olisi ollut tärkeää neuvotella eri osapuolten kesken. Nyt toteutettu menettely edustaa uutta valmistelukulttuuria, joka vaarantaa koko julkisen hallinnon tasapainoisen kehittämisen.

Käsitellessään valtionosuusjärjestelmän muuttamista nyt käsiteltävänä olevaa esitystä vastavalla tavalla vuoden 1992 valtiopäivillä eduskunnan hallintovaliokunta katsoi yksimielisesti, että toimiehtosopimusjärjestelmän muuttaminen johtaa palvelussuhdeasioiden hoidon monimutkautumiseen. Valiokunta katsoi, että ”pikaisesti tulee selvittää toimiehtosopimusjärjestelmän säilyttämisen tai korvaamisen mahdollisuudet näissä laitoksissa”. Mitään selvityksiä ei kuitenkaan ole tehty eikä korvaavaa järjestelmää ole yritettykään luoda. Ei ole varmuutta siitä, miten yksittäiset valtionapulaitokset jatkossa järjestäytyvät ja hoitavat sopimustoimintansa.

Katsomme, että näin perustavaa laatua olevaa muutosta työntekijöiden asemassa ei tulisi toteuttaa ennen uuden järjestelmän selkiytymistä. Hallintovaliokunnan olisi tullut lykätä asian käsittelyä ja hyväksymistä eduskunnassa sekä edellyttää, että työnantajatahot ja työntekijäjärjestöt selvittävät työsuhteen ehtojen määräytymisjärjestelmän ennen lain voimaantuloa.

Edellä olevaan viitaten katsomme, että lain voimaantulo voisi tapahtua aikaisintaan 1.11.1993 lukien.

Helsingissä 25 päivänä maaliskuuta 1993

Kari Urpilainen
Matti Vähänäkki

Raila Aho
Erkki Pulliainen

Marjatta Vehkaoja

EDUSKUNNAN
SIVISTYSVALIOKUNTA

Liite

Helsingissä

16 päivänä maaliskuuta 1993

Lausunto n:o 2

Hallintovaliokunnalle

Eduskunta on lähettäessään hallituksen esityksen n:o 377/1992 vp laiksi yksityisten valtionapulaitosten toimiehtosopimuslain 2 ja 3 §:n muuttamisesta 12 päivänä helmikuuta 1993 hallintovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi samalla määrännyt, että sivistysvaliokunnan on annettava lausuntonsa asiasta hallintovaliokunnalle.

Valiokunnassa ovat asian johdosta olleet kuultavina neuvotteleva virkamies Risto Savola valtiovarainministeriöstä, va. vanhempi hallitussihteeri Marjatta Lindqvist opetusministeriöstä, I varapuheenjohtaja Tapani Vuorela Yksityisten valtionapulaitosten sopimusvaltuuskunnasta, toimitusjohtaja Risto Mikkonen Urheiluopisto Kisakeskuksesta, lakimies Jukka Kauppala Opettajien Ammattijärjestö OAJ:stä, sosiaalisihhteeri Risto Pieviläinen Valtion ammattiliitosta, tiedotussihteeri Lars-Erik Wilskman Valtionapulaitosten toimihenkilöliitosta, puheenjohtaja Tapani Ranki ja pääsihteeri Timo Toiviainen Vapaan sivistystyön yhteisjärjestöstä ja varapuheenjohtaja Jorma Rytkönen Yksityiskoulujen liitosta.

Sivistysvaliokunta on käsitellyt asiaa toimialansa osalta ja esittää lausuntonaan kunnioittavasti seuraavaa.

Hallituksen esitys. Esityksessä ehdotetaan yksityisten valtionapulaitosten toimiehtosopimuslakia muutettavaksi siten, että lakia sovellettaisiin vain niihin yksityisiin yhteisöihin tai laitoksiin, jotka lain nojalla ovat oikeutettuja saamaan palkkausmenoihinsa valtionapua. Valtionosuus- uudistuksen mukaista laskennallista valtionosuutta saavat sekä harkinnanvaraista valtionapua saavat yhteisöt tai laitokset eivät näin ollen enää kuuluisi lain soveltamisalaan. Näiden yhteisöjen tai laitosten palveluksessa olevan henki-

löstön palvelussuhteen ehtojen järjestäminen toteuttaisiin yleisten työmarkkinoiden käytännön mukaisesti työsopimuslain ja työehtosopimuslain pohjalta. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä heinäkuuta 1993.

Valiokunnan kannanotot. Valiokunta yhtyy hallituksen esityksen tavoitteeseen muuttaa yksityisten valtionapulaitosten toimiehtosopimuslakia siten, että valtaosa yksityisistä valtionapulaitoksista jää lain soveltamisalan ulkopuolelle. Valtionosuus- uudistuksen toteuduttua ei ole enää perustetta eikä tarvetta siihen, että toimiehtosopimuslailla tai muulla erityislainsäädännöllä rajoitettaisiin lain nojalla laskennallisen perusteen mukaan valtionosuutta saavien toimintayksiköiden oikeutta päättää henkilöstönsä palvelussuhteen ehtojen järjestämisestä yleisen työlainsäädännön mukaisesti.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan asian valmistelu ei ole tapahtunut riittävässä yhteistyössä palkansaajajärjestöjen kanssa. Valtiovarainministeriön ilmoituksen mukaan asiaa on käsitelty valtionapulaitoksille järjestetyissä tilaisuuksissa. Valiokunta kuitenkin katsoo, että lakiehdotuksen asianmukaisen valmistelun varmistamiseksi olisi ollut tärkeää neuvotella eri osapuolten kesken.

Valiokunta katsoo, että siirtyminen toimiehtosopimuslain soveltamisesta yleisen työlainsäädännön soveltamiseen tulee toteuttaa hallitusti ja niin, että saavutetaan henkilöstön ja oppilaitosten kannalta toimintakelpoinen kokonaisuus.

Sivistysvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana ottaen huomioon edellä esitetty huomautukset.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Jouppila, jäsenet Ala-Harja, Aula, von Bell, Gustafsson,

Laakso, Lehtinen, Lindqvist, M. Pietikäinen, Pykäläinen, Rätty, Tykkyläinen ja Virrankoski sekä varajäsenet Puhakka ja Seivästö.

Eriävä mielipide

Hallituksen esitys merkitsee toimiehtosopimusjärjestelmän kumoutumista ja tuhansien yksityisten valtionapulaitosten palveluksessa olevien työntekijöiden jäämistä kollektiivisen sopimusturvan ulkopuolelle. Hallituksen esityksen mukaan lailla pudotettaisiin nämä työntekijät kollektiivisen sopimusturvan ulkopuolelle.

Hallitsemattoman tilanteen välttämiseksi työsuhteiden osalta tulisi hallituksen esityksen mukaiset lainmuutokset säätää vasta sen jälkeen, kun yksityisiä valtionapulaitoksia edustava

työnantajapuoli ja työntekijöitä edustavat palkansaajajärjestöt ovat saaneet neuvoteltua uuden järjestelmän työsuhteen ehtojen sopimiseksi toimiehtosopimusjärjestelmän sijaan. Siinä tilanteessa voitaisiin toimiehtosopimuslaki kokonaisuudessaan kumota.

Edellä lausutun perusteella esitämme,

että valiokunnan olisi tullut lausuntonaan esittää hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämistä.

Helsingissä 16 päivänä maaliskuuta 1993

Marja-Liisa Tykkyläinen
Jukka Gustafsson

Jaakko Laakso
Aarno von Bell